

ΣΤΗΝ ΤΕΤΡΑΓΩΝΗ ΝΥΧΤΑ ΤΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

(Σημειώσεις σε ποιήματα της Κικής Δημουλά)

[σελίδα 3]

Η ποιήτρια ζει σε ένα κενό που για μόνη του διακόσμηση έχει τα αναμνηστικά του τότε:

ΣΤΗΝ ΤΕΤΡΑΓΩΝΗ ΝΥΧΤΑ ΤΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

(Σημειώσεις σε ποιήματα της Κικής Δημουλά)

[σελίδα 3]

Η ποιήτρια ζει σε ένα κενό που για μόνη του διακόσμηση έχει τα αναμνηστικά του τότε:

Ηδονοβλεπίες οι φωτογραφίες σου τριγύρω
ανώτατοι υπάλληλοι σε ανθηρή εταιρία τοίχων

Και έχει ήδη διδαχθεί να διαλέγεται με την απουσία:

Μίλησα πολύ. Στους ανθρώπους,
στους φανοστάτες, στις φωτογραφίες...

Έγραφε το 1971. Ωστόσο δεκαεπτά χρόνια, μια μοναξιά και τρεις συλλογές αργότερα, έχεις την εντύπωση πως μιλάει πια μόνο με τις φωτογραφίες:

Μου φαίνονται απόψε πιο γκριζα τα μαλλιά σου
μπερδεμένη καθώς τα χτενίζω με σκέψεις.

Τι έπαθες; Σε γέρασε η πολλή φωτογραφία
ή μη σου είπε τίποτα εναντίον μου
η φαρμακόγλωσσα ενοχή μου.

Υπάρχουν δύο ποιήματα ομόλογα, σαν αντικριστά, το ένα στο "Λίγο του Κόσμου" το

άλλο στο "Χαίρε Ποτέ". Και τα δύο έχουν ένα κοινό θέμα - την αμφισβήτηση της φωτογραφικής εικονικότητας. Εδώ γίνεται αμφίβολη η αλήθεια της μνήμης - γιατί όχι και η αλήθεια του όντος. Η φωτογραφία αποκτά δική της θέληση, γνώση, ακόμα και προφητικές ιδιότητες. Δεν είναι πια παθητική απεικόνιση του παρελθόντος - είναι ενεργητική παρέμβαση στο παρόν και το μέλλον. Χαρακτηριστικά το πρώτο από τα δύο ποιήματα φέρει τον τίτλο "Μοντάζ" - αναφέρεται δηλαδή στην τεχνική εκείνη που αλλοιώνει την εικόνα, με την οποία ο φωτογράφος παρεμβαίνει στην πραγματικότητα. Το δεύτερο πάλι ονομάζεται "Passe-partout" λέξη που σημαίνει το πλαίσιο της φωτογραφίας - αλλά και το αντικλείδι. Στο πρώτο ποίημα η ποιήτρια αναρωτιέται:

Υπήρχε από την αρχή τιμόνι
ή έκανε μοντάζ ο φωτογράφος
κι απόκτησε τιμόνι
το ακυβέρνητο
όπως βρέθηκαν οι αγρότες
οι παππούδες μας
στα κάδρα
με γραβάτα;

Όμως, στο δεύτερο ποίημα η απορία παίρνει διάσταση απειλής:

PASSE-PARTOUT

Ανοίγω τα παράθυρα της φωτογραφίας
ν' αεριστεί. Έμεινε καιρό κλεισμένη
όπως πολλά εξοχικά παρελθόντα.
Είσαι στο μπαλκόνι. Με την καλή παλιά σου
στάση· όρθιος· φοράς την έγχρωμη επίγεια
εφαρμοστή στολή των επιπέδων: μια κεραμιδένια
στέγη το φουσκωτό μπουφάν του πεύκου,
μπαλωμένο μ' ενδιάμεση θάλασσα
στα μέρη που σκίστηκαν τα κλαδιά
παίζοντας με δυνατούς ανέμους.
Είναι σε παλίρροια τα περιβόλια
Έχουν ανέβει ως τα τηλεγραφόξυλα
και κρέμονται λεμόνια στα καλώδια
άγουρα εορταστικά γλομπάκια.

Κάνεις υποστολή ηλίου.
Ανεβάζεις την τέντα συνθλίβοντας
πάνινα λουλούδια. Ανυπόμονος περιστρέφεις
την κίνηση σα να 'ναι ο ίσκιος το δυσεύρετο.

Ως εδώ λογικά συμπεριφέρεται ή φωτογραφία.
Όσπου εμφανίζομαι εγώ, παρανοϊκά νεόφερτη
στην εικόνα σαν με πλαστικήν αφαίρεση.

Ενώ ήμουν μαζί σου εξ αρχής
κοινοκτήμων της παλίρροιας και των περιβολιών
λίγο πιο πίσω από σένα καθισμένη
σ' ένα πολύ αναπαυτικό rliant μείδισμα μου
μοιάζει τώρα
σαν μόλις να προστέθηκα στη φωτογραφία.
Με σημερινό το πρόσωπο μου, μαύρο βλέμμα
μακρύ σέρνεται ή ουρά του χάρω στο μπαλκόνι
λες πώς κάλεσε εμένα το επίσημο σκοτάδι.
Τείνομαι άπνους σα να θέλω
να σε απομακρύνω από την τέντα
μη σου πέσει κι άλλο
νταμάρι ίσκιου απάνω σου.
Αρκετά ανήλιος έγινες.

Πώς ενημερώθηκε ή φωτογραφία.
Χρόνος αληθινός σε χρόνο χάρτινο πώς μπήκε.
Με ποιαν οικειότητα ή οδύνη
μίλησε στην απάθεια των αψύχων.
□ραγε τι βαθύτερο να είναι αυτά τα άψυχα.
Μήπως τίποτα ζωές προηγούμενες εμψύχων
πού με την πρώτη επώδυνη ευκαιρία
υποτροπιάζουν;

Η εκ των υστέρων "προφητεία" της φωτογραφίας, δίνει όσο τίποτα δυνατή, την έννοια της μοίρας. Το πεπρωμένο πρωθύστερα γραμμένο στην εικόνα. Το διαβάξεις μετά και νιώθεις ρίγος, "έλεον και φόβον".

Φτάσαμε σε καίριο σημείο. Η ένταση ανάμεσα στο ον και το μη ον είναι η μόνιμη πηγή του τραγικού. Στην τραγωδία συγκρούονται ο Ήρωας και η Μοίρα - μάσκες για το ον και το μηδέν. Ο κόσμος της Δημουλά είναι κατ' εξοχήν τραγικός, με τον αρχαίο τρόπο αλλά με το σημερινό ύφος της τραγωδίας. Έχει την σύγκρουση, χωρίς το ηρωικό μέγεθος. Γιατί αυτό που συγκρούεται δεν είναι πια ο ήρωας με το κενό - είναι το κενό με το κενό. Οι σύγχρονοι τραγικοί ήρωες είναι άδαιοι, κλόουν ή ζογκλέρ λέξεων.

Βλέπω αυτόν τον κόσμο της Δημουλά, σαν μια άδεια σκηνή, σκοτεινή. Στην μαύρη κουρτίνα του φόντου, μισοφαινόνται καρφίτσωμένες φωτογραφίες. Είναι το πιο ζωντανό πράγμα σε αυτόν τον πεθαμένο κόσμο. Μέσα στο απόλυτο κενό, με φόντο τη νύχτα, εικόνες συνοδεύουν την σιωπή των λέξεων. (Ναι, η Δημουλά κατόρθωσε κι αυτό: οι λέξεις να μην ηχούν. Να πέφτουν στην μοναξιά, σαν τσόχα σε βελούδο. Μόνον ο Μπέκετ έχει δώσει τόση σιγή στον λόγο).

Τελική απόδειξη για όσα γράφω θα είναι δύο ποιήματα. (Απόδειξη για κάθε λόγο γύρω στην ποίηση, είναι μόνον η ποίηση). Δύο "φωτογραφικά" ποιήματα, το ένα από το "Λίγο του Κόσμου", το άλλο από το "Χαίρε Ποτέ". Δεν θέλω - ούτε χρειάζεται να τα σχολιάσω. Είναι άλλωστε τόσο γνωστά, σε όσους αγαπούν την ποίηση. Θα τα ξαναβρούν, όπως αγαπημένη μουσική του Schubert.

Από το "Λίγο του Κόσμου":

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ 1948:

Κρατώ λουλούδι μάλλον.
Παράξενο.
Φαίνεται από την ζωή μου
πέρασε κήπος κάποτε.

Στο άλλο χέρι
κρατώ πέτρα.
Με χάρη και έπαρση.
Υπόνοια καμιά
ότι προειδοποιούμαι για αλλοιώσεις,
προγεύομαι άμυνες.
Φαίνεται από την ζωή μου
πέρασε άγνοια κάποτε.

Χαμογελώ.
Η καμπύλη του χαμόγελου,
το κοίλο αυτής της διαθέσεως,
μοιάζει με τόξο καλά τεντωμένο,
έτοιμο.
Φαίνεται από την ζωή μου
πέρασε στόχος κάποτε.
Και προδιάθεση νίκης.

Το βλέμμα βυθισμένο
στο προπατορικό αμάρτημα:
τον απαγορευμένο καρπό
της προσδοκίας γεύεται.
Φαίνεται από την ζωή μου
πέρασε πίστη κάποτε.

Η σκιά μου παιχνίδι του ήλιου μόνο.
Φοράει στολή δισταγμού.

Δεν έχει ακόμα προφθάσει να είναι
σύντροφός μου ή καταδότης.
Φαίνεται από την ζωή μου
πέρασε επάρκεια κάποτε.

Συ δεν φαίνεσαι.

Όμως για να υπάρχει γκρεμός στο τοπίο
για να έχω σταθεί στην άκρη του
κρατώντας λουλούδι
και χαμογελώντας,
θα πει πως όπου να ναι έρχεσαι.
Φαίνεται από την ζωή μου
ζωή πέρασε κάποτε.

Από το "Χαίρε Ποτέ", το

ΚΟΝΙΑΚ ΜΗΔΕΝ ΑΣΤΕΡΩΝ

Χαμένα πάνε τα λόγια των δακρύων.
Όταν μιλάει η αταξία η τάξη να σωπαίνει
- έχει μεγάλη πείρα ο χαμός.
Τώρα πρέπει να σταθούμε στο πλευρό
του ανώφελου.
Σιγά-σιγά να ξαναβρεί το λέγειν της η μνήμη
να δίνει ωραίες συνταγές μακροζωίας
σε ό,τι έχει πεθάνει.

Ας σταθούμε στο πλευρό ετούτης της μικρής
φωτογραφίας
που είναι ακόμα στον ανθό του μέλλοντός της:
νέοι ανώφελα λιγάκι αγκαλιασμένοι
ενώπιον ανωνύμως ευθυμούσης παραλίας.
Ναύπλιο Εύβοια Σκόπελος;
Θα πεις
και που δεν ήταν τότε θάλασσα.

[σελιδα [1](#) , [2](#) , [3](#)]